Devlet Adamı ve Kriz Yönetimi

Doç.Dr.Sait Yılmaz

09 Ağustos 2017

Giriş

Tarih boyunca ülkelerin sivil ve asker yöneticileri, belirsizlikleri azaltacak ve karar almada önemli avantajlar sağlayacak bilgilerden yararlanmak suretiyle, tehlikeler konusunda önceden uyarılmaya ve hazırlıklı olmaya önem vermişlerdir. Devlet adamı sadece günlük olaylarla, sorunlarla uğraşmaz, ileride ortaya çıkabilecek gelişmeleri, sorunları tahmin ederek çeşitli olasılıklara göre çözüm önerileri de hazırlar. Ülkeler, devam eden ve muhtemel krizleri ve yeni oluşumları yakından takip ederek, ulusal güvenliğe ve çıkarlara gelecek tehdit ve riskleri önceden değerlendirmek, gerekli önlemleri önceden almak ve ulusal güç unsurlarının imkânları dâhilinde inisiyatifli bir politika izlemek zorundadır. Devlet adamının asli görevi, ülkesini bekleyen tehditleri ve fırsatları öngörerek, uluslar arası ilişkilerin kırılma noktalarında gerektiğinde güç kullanmakta tereddüt etmemek ve bu amaçla, ulusal gücü geliştirmek ve hazır tutmaktır. Uluslararası ilişkilerde ortaya konan hareket tarzlarının olabilirliği "gerçekçi" olmasına bağlıdır. Dünya siyasi tarihinde pek çok siyasi projenin gerçekçi olmadığı için başarısızlığa uğradığını veya belli bir süre sonra hayatiyetini kaybettiğini ya da katılan ülkelerin projeden ayrıldıklarını ve hatta birbirine hasım haline geldiklerini gösteren pek çok örnek bulunmaktadır. Bir ülkenin önündeki siyasi seçeneğin veya projenin gerçekçi olmasının birinci şartı uluslararası sistemin gerçeklerine uygun olması, ikincisi de yeterli güce sahip olmaktır. Ancak, yeterli güce sahip olmak kadar, uygun bir güç projeksiyonuna ve gücü kullanma iradesine de sahip olmak, güç kullanmanın siyasi, ekonomik ve hukuksal çerçevesini de hazırlamak gereklidir. Bu makalede, devlet adamının ulusal güvenlik politikasının belirlenmesi ve kriz yönetimindeki rolü üzerinde durulacak, bu kapsamda liderlik özellikleri ile ilgili örnekler verilecektir.

Devlet Adamı ve Ulusal Güvenlik

Politika, devletin güç ve kaynaklarını ulusal çıkar doğrultusunda hazırlama ve kullanma sanatıdır. Politika, uygulama alanına strateji ile girer. Ulusal politikanın gerçekçi olmasının birinci şartı uluslararası sistemin gerçeklerine uygun olması, ikincisi de yeterli güce sahip olmaktır. Politika süreci; politikanın belirlenmesi, onay, uygulama ve geri besleme olmak üzere dört safhadan oluşmaktadır. Siyasi gücün icra organını temsil eden iktidar önce ulusal çıkar ve hedeflerini tayin eder, sonra buna uygun olarak ulusal politikasını belirler ve nihayet ulusal hedefin elde edilişinde ulusal güç unsurlarını kullanır. Ulusal politika olarak ortaya çıkan kararın uygulanması için uzun süreli bir plan yapmak gerekir, yapılan bu planın adı ulusal stratejidir. Stratejik başarı aşağıdaki koşullara bağlıdır[1];

- Güç bileşkesinin, amaca ve zamana göre uygun kullanımı,
- Enformasyon kapasitesi ve entelektüel birikim,
- Teknik, ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere uygun taktikler geliştirilmesi,
- Açık ve bilinen yöntemlerin yanı sıra, açık olmayan ve tanımında güçlükler bulunan yaratıcı mücadele yöntemlerinin (örneğin terör, propaganda, kitle iletişim araçlarını manipüle etme) kullanılması.

[1] Sait Yılmaz, Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek, Kaynak Yayınları, (İstanbul, 2017), 341.

Politikacının görevi, ülkenin temel çıkarlarını etkileyen belirli bir uluslararası ilişkiler ortamında veya krizde fayda ve zarar analizi yapabilmek, çıkarların önem derecesini tespit etmektir. Daha sonra her temel çıkar için diğer ülkelerin çıkar derecesini tahmin etmelidir. Buradan hareketle çıkar önem derecelerini karşılaştırarak, kendi ulusal çıkarının hangi vasıta ile –görüşmeler yolu ile mi?, silahlı çatışmaya girilmesi mi?, çözüleceğini hesaplamalıdır. Bu yüzden ulusal güvenlik politikasına, ulusal hedefler ile ulusal güç arasında bir ilişki gözü ile bakılmalıdır. Ulusal liderlere düşen görev, ülkenin ulusal gücünü özellikle gizli ve örtülü gücü geliştirmek ve etkin kılmaktır. Politik vasıtaların tespit, seçim ve kullanılması da karşı tarafın niyetleri ve gücü ile ilgili emarelere göre tayin edilmelidir. Bu da stratejik istihbarat çalışmalarının politika belirleme ve uygulama ile ne kadar iç içe olduğunu, özetle bilgi-eylem bileşkesinin etkileşim dengesini bir kez daha ortaya koymaktadır. Emareler belirlendikten sonra belirlenen politika doğrultusunda hangi kurum veya güç unsurunun hangi vasıtayı yürürlüğe koyacağı ve kimlerle koordine edeceği tespit edilir.

Ulusal güvenlik politikasının üç temel unsuru bulunmaktadır;

(1) Ulusal güvenliğin sağlanması,

(2) Ulusal hedeflere ulaşılması ve bu iki unsur için;

(3) İç, dış ve savunma hareket tarzlarına ait esasların (politika esasları) tespit edilmesidir.

Ulusal güvenlik politikasının tespitini müteakip, ulusal güç unsurlarının sağladığı imkânlar dâhilinde uygun politika vasıtaları seçilir. Ulusal güvenlik politikalarının oluşturulması dört açıdan normal politika sürecinden farklılık gösterir. Öncelikle politikanın gerektirdiği faaliyetler belirli bir ölçüde gizlilik gerektirir. Kriz ve krize yakın durumlarda bu politik süreç biraz daha hız kazanmak zorundadır. Birçok durumda güvenlik politikalarının uygulanması dış faktörlerin, diğer devletlerin katılımını gerektirdiğinden mevcut yasal zorluklar daha da artabilir. Son olarak kullanılan vasıtaların askeri güç, dışişleri bakanlığı elemanları ve istihbarat sistemleri olması politik sürece ayrı bir hassasiyet katmaktadır.

Ulusal güvenlik politikaların uygulanması çerçevesinde ulusal hedeflerin tespiti ve sağlanması için uygulanan yöntem temel olarak bir dizi faaliyeti gerektirmektedir. Ulusal güvenlik konusunda bir politikanın belirlenmesinde uygulanacak bir yöntem olarak aşağıdaki aşamalar sıralanabilir;

(1) Sorunun veya ulusal çıkar konusunun tarif edilmesi.

(2) Ulusal çıkar kategorisinin bulunması.

(3) Ulusal çıkar önem derecesinin tespiti.

(4) Risklerin değerlendirilmesi.

(5) Ulusal çıkar önem derecesinin yeniden belirlenmesi.

(6) Tarafların çıkar önem derecelerinin mukayesesi.

(7) Çıkar önem derecelerinin nihai tespiti.

(8) Uygulanacak politika vasıtalarının belirlenmesi.

Tehditler, günümüze kadar devletlerin kendi algılamalarına göre değişiklikler göstermiştir. Tehdit algılamaları, genel olarak; (1) Risk, (2) Potansiyel tehdit, (3) Tehdit kavramları biçiminde şekillenmiştir. Risk; bir ülkenin ulusal çıkarlarının maruz

kaldığı değerlendirilen, potansiyel tehdide göre daha düşük dereceli bir tehlike algılamasıdır. Potansiyel tehdit; imkân ve yetenekleri mevcut olmakla beraber, hâlihazırda düşmanca niyeti olmayan veya düşmanca niyete sahip olmakla birlikte, imkân ve yeteneklerini henüz geliştirmekte olan ülkeler ve uluslararası terör örgütleri ile yurt içindeki iç tehdit unsurları için tanımlanan; tehdide göre daha düşük dereceli bir tehlike algılamasıdır. Tehdit ise; bir devletin ulusal çıkarlarının yurtiçi ve yurtdışından bir grup veya devletin / devletler grubunun gerek niyet, gerek imkân-yetenek, gerekse faaliyet ve girişimleri itibariyle doğrudan maruz kaldığı en yüksek dereceli tehlike algılaması olarak tanımlanmaktadır.

Devlete yönelik iç ve dış tehditler ile risklerin sağlıklı bir şekilde tespit edilebilmesi için bir tehdit değerlendirmesi yapılmasına ihtiyaç vardır. Tehdit değerlendirmelerinin asıl işlevi; belirlenecek tehdit/risklere karşı alınacak tedbirleri içeren ulusal güvenlik politikasının tespitine yön vermesidir. Her ülke, kendi tehdit/ risk algılamalarına göre bir ulusal güvenlik politikası belirlemek durumundadır. Bu nedenle ülkeler, kendi tehdit/risk algılamaları çerçevesinde ulusal güvenlik politikalarını tespit etmeye yönelik ulusal güvenlik sistemleri oluşturmuşlardır.

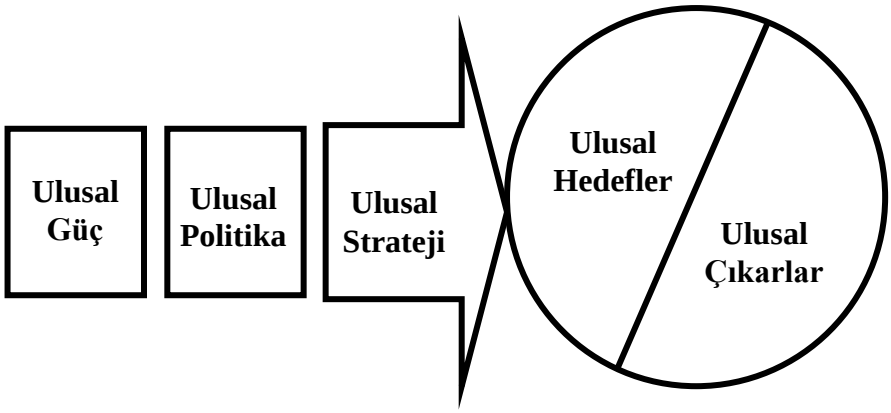

Şekil 1: Ulusal Güçten Ulusal Çıkarlara[2]

Ulusal çıkar, "bir ülkenin kendi güvenlik ve refahı için gerekli olan hususlar" olarak tanımlanmaktadır. Ulusal çıkar, genel hatları ile devletin güvenliğini, ulusal bütünlüğünün devamını ve ulusun refahını kapsar. Ulusal çıkarlardan yola çıkılarak ulusal hedefler ve ulusal politika geliştirilir. Genellikle değişmeyen dört temel ulusal çıkar önem derecesi şu şekildedir;

(1) "Beka" önem derecesi (Genellikle ülkenin toprak bütünlüğü ve ulusal birliği bu kategori içindedir ve bu konularda ülke savaşı göze almıştır.)

(2) "Hayati" önem derecesi (Daha çok ileri düzeydeki savunma, bölgesel güvenlik ve ekonomik çıkarları kapsamakta ve savaş kesin olmamakla beraber savaş riski taşıyan çıkarları göstermektedir. Savaşı ileri bir tarihte muhtemel kılan güvenliğe yönelik tehditlerde bu kapsamdaki çıkarlara işaret edebilir.)

(3) "Çok Önemli" önem derecesi (Genellikle güç kullanımını gerektirmeyen ancak, hesaplanmış politikalar ve eylemler ile elde edilmeye çalışılan siyasi ve ekonomik düzeydeki çıkarları kapsamaktadır.)

(4) "Önemli" önem derecesi (Genellikle tarihi ve kültürel değerler niteliğindeki ulusal çıkarların yer aldığı, insani ve kültürel politikaların uygulandığı, uzun vadeli çıkarlar olarak değerlendirilmektedir.)

[2] Yılmaz, a.g.e., (2017), 345.

Ulusal hedef ise elde edilmesi halinde ulusal çıkarların gerçekleştirilmesini sağlayan sonuçlardır. Ulusal hedef, tamamen ulusal niteliktedir ve ulusun belli bir kesiminin veya belli bir iktidarın değil bütün ulusun ve hükümetlerin benimsediği hedeftir. Ulusal hedefler kaynak bakımından genelde iki gruba ayrılırlar. Birincisi, ulusun tarihinde yer alıp onunla beraber geleceğe yönelen hedeflerdir. İkinci grupta olanlar ise bulunulan durumdaki ulusal çıkarlardır.

Ülke politikacılarının belirli bir dış politika veya ulusal çıkarı değerlendirirken ilk iki kategorideki (beka ve hayati) ulusal çıkarların ne olduğunun doğru olarak tespiti, güvenlik politikasının belirlenmesinde akılcılığın anahtarıdır. Çünkü bu iki kategorideki çıkarlar savaşın göze alınmasını gerektiren belirgin hedefleri kapsamaktadır. Öte yandan, belirli bir politikanın uygulanmasının muhtemel maliyet ve sonuçlarının da iyi hesaplanmış olması güvenilir, yeterli ve zamanında bir stratejik istihbaratın neticesi olan bir sürecin sonundaki dikkatli analitik analizlere dayanmalıdır.

Karar verici, ülkesinin zor kullanmasını gerektirecek bir politika izlemesine karar vermeden önce konunun gerçekten hayati önem taşıdığına emin olmalıdır. Bundan da öte, izlenecek politikaya karar verirken, yalnızca ulusal çıkarını değil, çatışmanın sonucu ile ilgili olan diğer ülkelerin çıkarlarını da açıkça kavramalıdır. Karşı tarafın çıkarını ve hassasiyetini tam olarak algılayamamak, dış politika hatasına ve gereksiz bir savaşa ülkeyi sürükleyebilir. Bu yüzden karar alıcı, uluslararası ortamın ilgili sorun ve çıkar konusunda izleyebileceği tavır, uluslararası hukukun geçerliliği, muhtemel koalisyonlar ve ittifak imkânları ile ilgili resmi çok iyi algılamış olmalıdır.

Uluslararası ilişkilerde başarının anahtarlarından biri uzun vadeli düşünerek sabırlı olmaktır. İkincisi ise hedefi ikna etme ve gerektiğinde zorlama gücüdür. Devletler çıkarlarını sağlamak ve korumak, belirledikleri hedeflerine kavuşmak için diğer devletleri belli davranışlara yöneltmek veya olası davranışlardan caydırmak için çeşitli araç ve yöntemlere başvurur. Klasik yöntemler şunları kapsamaktadır; diplomasi ve diplomatik yöntemler, propaganda, ekonomik araçlar, iç işlerine karışma, güç kullanma tehdidinde bulunma veya silahlı güç kullanımı.

Uluslararası ilişkilerde en geçerli yöntem öncelikle müzakeredir. Diplomasi, başlıca şu yöntemleri içerir; müzakere (negotiation), soruşturma (inquiry), dostça girişim (good offices), arabuluculuk (mediation), uzlaşma (conciliation) ve karma yöntemler. Uluslararası bir uyuşmazlığın hukuk yolu ile çözülmesi demek, her şeyden önce o konuda hüküm ifade eden uluslararası hukuk kurallarının bulunması demektir. Bir uluslararası uyuşmazlığın hukuk yolları kullanılarak çözülmesinde genel olarak iki araç kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi hakemlik, diğeri ise yargı yoludur. Her iki yolda tarafların kendi rızaları ile aralarında anlaşarak gidebildikleri birer yoldur.

Uluslararası İlişkilerde Kriz ve Kriz Yönetimi:

Uluslararası ilişkilerde ‘kriz’ terimi, genel olarak, “ulusal değerleri tehdit eden, hızla karşılık verilmesi gereken ve buna bağlı olarak da karar vericilerin dikkatlerini en yüksek seviyede tutmaları gereken durumu” ifade etmek için kullanılır. Kriz yönetiminin nihai hedefi, çıkar çatışmasından galip çıkmaktır. Kriz yönetiminden esas ulusal çıkar ve hedeflerin savaşa gerek kalmadan korunmasıdır. Amaç, ya önleyici tedbirler ile krizin daha fazla tırmanmasına mani olmak ya da alınan kontrollü tedbirlerle silahlı çatışma riskini içerecek şekilde krizi tırmandırmaktır. Kriz yönetimi sürecinde; ya kriz veya gerginlik kontrol altına alınarak normale dönülür, ya da kriz tırmandırılarak savaşın veya çatışmanın yönetimine dönüşür.

Kriz, barışta veya normal şartlarda ülkenin ulusal güvenlik ve çıkarlarını, siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamını olumsuz yönde etkileyebilecek, tehlikeye sokabilecek aniden ortaya çıkan beklenmedik durum ve olaylar ile başlayarak, silahlı çatışmaya kadar tırmanan, müteakiben barış durumuna ve normal şartlara dönülmesine kadar uzanan bir süreçtir. Kriz yönetimi ise, bir kriz durumunun teşhisinden başlayarak, gerekli yönlendirici kararların alınmasına, uygulanmasına, takip ve kontrolüne kadar uzanan bir seri faaliyetler serisidir.

Kriz yönetiminden amaç, öncelikle savaşa varmayan yöntemlerle ama gerekirse güç kullanarak sonuç almaktır. Bunun için kriz yönetimi savaşa varmayan yöntemleri ve güç kullanım vasıtalarını kademeli olarak uygulamaya hazır olmalıdır. Bütün bunlar yapılırken uluslararası ortamın kuralları ve düzenlemeleri içinde meşruiyet sağlamak ve diğer devletlerin desteğini almak önemlidir.

Şekil-1'de görüldüğü gibi kriz yönetim sürecinin temel aşamalarını; önce bilgi toplayarak durumu analiz etmek (situation awareness), buradan hareketle ulaşılacak (siyasi, askeri vb.) hedefleri ve seçenekleri tespit etmek, seçeneklerin içinden en uygun olanı (karar) uygulamak ve bu döngüyü devam ettirmektir. Tüm bunların zaman baskısı altında yapıldığı da unutulmamalıdır.

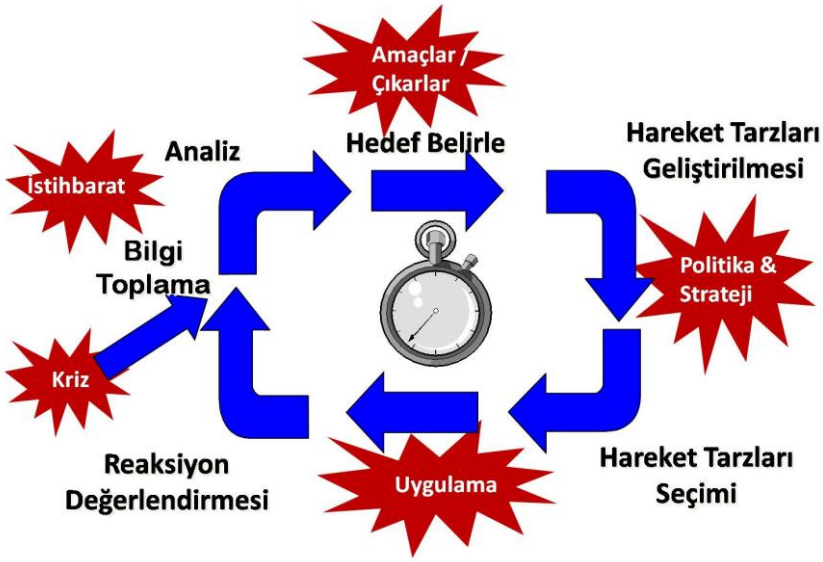

Şekil 2 Kriz Yönetimi Döngüsü

Kriz yönetiminin genel olarak üç aşamadan oluştuğu kabul edilir (Tablo 1). Birinci aşama kriz öncesi aşama, krizi seçme aşaması veya kriz sinyali verme aşaması olarak ifade edilebilir. Bu aşamada bir şekilde ortaya çıkan kriz karşısında istihbarat faaliyetleri yoğunlaştırılırken; krizin engelleneceği veya tırmandırılacağı görüşmeler için çağrı yapılması, üçüncü tarafların bilgilendirilmesi, ilişkilerin gözden geçirilmesi gibi tedbirler veya önlemler üzerinde durulur. İkinci aşama, krizin tırmanmasını önleyememe, durduramama veya krizi tırmandırma aşamasıdır. Alınan önlemlere rağmen kriz tırmanmıştır ve psikolojik eylem planlarından, ekonomik ilişkilerin askıya alınmasına ve savaş hazırlıklarına kadar kademe kademe değişen tedbirler söz konusudur. Üçüncü aşama ise krizin veya gerginliğin yatışması aşamasıdır. Bu aşama; ya savaşa varmadan taraflar arasında bir anlaşma ile sonuçlanır ya da kriz tırmanarak; diplomatik, ekonomik ve askeri tedbirlerin kademeli ve şiddeti gittikçe artan bir şekilde nihayetinde sınırlı veya topyekûn açık bir savaş neticesinde, tarafların birinin diğerinin dayattığı bir çözüme yanaşması veya uzlaşıya

varılması ile sonuçlanır. Bu üç aşamaya genellikle tarafların yeni durum ile ilgili çalışmaları yaptığı kriz sonrası aşamasına da ilave edebiliriz.

Kriz yönetiminde önemli olan husus, meydana gelen olayda krizin geleceğini sezmek ve önleyici tedbirler konusunda süratle karar alarak bu tedbirleri yürürlüğe koymak, krizi büyümeden önlemek veya krizi ulusal çıkarlar doğrultusunda kabul edilebilir bir risk seviyesine kadar kontrollü olarak tırmandırmak suretiyle karşı tarafa isteklerimizi kabul ettirmektir. Devleti yönetenler, ulusal çıkarları temin ve muhafazaya yönelik politikalarını; askeri gücün caydırıcılığına dayanmış ancak, askeri yöntemler dışında ele geçirmeye yönelik bir "ala carte" menu kullanarak uygulamak zorundadır. Bunun için devlet; ulusal çıkarların ve bunlara yönelik risklerin devamlılığını göz önüne alarak döngüsel bir kriz yönetimi anlayışı ile istihbarat fonksiyonlarını bilgi-eylem mekanizması içinde yapısal bir güç haline getirmelidir.

SAFHA	ALT SAFHA (DÖNEM)	ANA FAALİYET	ALT FAALİYETLER
KRİZ ÖNCESİ SAFHA	UZAK KRİZ YAKIN KRİZ	ÖNGÖRÜ / PLANLAMA / ÖNLEM	- Hazırlıklı olmak (Algılama/Teşhis) - İnisiyatifi ele geçirme gayretleri - Kriz Yönetim Teşkilatının azaltılmış personel ile çalışmaya başlaması - Emarelerin tespiti - Durum değerlendirmesi
KRİZ SAFHASI	BAŞLANGIÇ TIRMANMA GERİLEME	UYGULAMA / TEPKİSEL TEDBİR	- İnisiyatifin elde bulundurulması - Planlama esaslarına göre gerçeklik süzgecinden geçirilen tedbirlerin kararlılıkla uygulamaya konulması - Krizi sürekli sorgulama ve cari olaylara karşı tedbirlerin geliştirilmesi - Bilgilendirme ve yönlendirme (ikna) - Kriz Yönetim Teşkilatının çoğaltılmış personel ile çalışması
KRİZ SONRASI SAFHA	YAKIN KRİZ UZAK KRİZ	PLANLARIN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ / ÖNLEM	- Planlama esaslarına göre kriz sonrası tedbirlerin sürekli sorgulamadan geçilmesi ve kararlılıkla uygulamaya konulması - İnisiyatifin elde bulundurulması - Bilgilendirme ve yönlendirme (İkna) - Kriz Yönetim Teşkilatının çoğaltılmış personel ile çalışmaya devam etmesi

Tablo 1: Krizi Yönetmek

Kriz yönetiminde başarının faktörlerini şunlar oluşturur[3]; (1) Krizi önceden sezmek, (2) Önleyici tedbirler konusunda süratle karar alarak yürürlüğe koymak, (3) Krizi büyümeden önlemek veya (4) Krizi ulusal çıkarlar doğrultusunda kabul edilebilir bir risk seviyesine kadar kontrollü olarak tırmandırmak suretiyle isteklerimizi kabul ettirmek. Önceden fark edebilme, gerçekleşen bir olayın veya durumun karar vericiler tarafından önceden bilinebilme derecesidir. Kriz yönetimi, kriz yönetim sistemi, vasıtaları ve prosedürlerinin yer aldığı bir kurgunun gerektiğinde kullanılmak üzere hazır halde bulundurulmasını gerektirir. Kriz yönetimi kurgusu şu unsurlardan oluşur[4]: (1) Fiziki tesisler ve kadrolar, (2) Önceden belirlenmiş düzenlemeler ve süreçler, (3) Krizi önlemek ve karşılık vermek için önceden belirlenmiş tedbirler. Söz konusu tesisler içinde Kriz Yönetim Merkezleri; politik, ekonomik ve askeri istihbarat

[3] Sait Yılmaz, Crisis Management and Power Use, NATO Terörle Mücadele Merkezi Kriz Yönetimi Kursu Programı Konferans Notları, Ankara, 2008, 2.
[4] Sait Yılmaz, Crisis Management in NATO, NATO School, CM Course Lecture, Oberammergau-Germany, 2011, 12.

ve bilginin alınması, değişimi ve dağıtımı yanında brifingler ve personelin çalışması için gerekli alt yapıyı sağlar.

Devleti yönetenler, ulusal çıkarları temin ve muhafazaya yönelik politikalarını; askeri gücün caydırıcılığına dayanmış ancak, askeri yöntemler dışında ele geçirmeye yönelik bir "ala carte" menu kullanarak uygulamak zorundadır. Krizi önlemek ve karşılık vermek için önceden belirlenmiş tedbirler ise siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel ve askeri sahalarda göreceli olarak baskıyı artıran bir dizindir. Bu tedbirlerin seçilmesi ve kullanılma becerisi; krizin çok daha büyümeden isteklerimiz doğrultusunda başarı ile çözülmesine yardımcı olur ya da bir beceriksizlik durumun kontrol çıkmasına yol açabilir. Krizi önlemek için; sürprize karşı koymak, çatışmaya karşı koymak ve diplomatik, ekonomik ve askeri önleyici tedbirleri durumun hassasiyetine uygun ve kademeli olarak zamanında uygulamak gereklidir. Kriz yönetiminde kullanılabilecek önleyici tedbirlere örnek olmak üzere seçilmiş tedbirler Tablo 2'de verilmiştir.

Kategori	**Tedbirler**
Diplomatik	İkili veya uluslararası vasıtalar yolu ile diplomatik mesajlar verilmesi Resmi protesto ve ikazlar Tehdit edilen ülke veya bölgeye ziyaretler Uluslararası örgütlerin devreye sokulması
Ekonomik	Resmi ve teknik seviyedeki ekonomik ziyaretlerin ertelenmesi Ticaret, ulaştırma, turizm vb. alanlarda kota ve sınırlamalar Ekonomik ve teknik konulardaki bilgi paylaşımını askıya almak Kredi ve borç almasını önlemek Kısmi veya topyekûn ambargo
Askeri	Üçüncü ülkelerle askeri istişare, işbirliği ve ziyaretlere başlanması Askeri tatbikatlar ve kuvvet gösterisi Seferberlik ilanı Sınırlı çatışmalar veya güç kullanımı Topyekûn savaş.

Tablo 2: Kriz Yönetimi Önleyici Tedbirleri[5]

Ulusal güvenlik politikaların uygulanması çerçevesinde ulusal hedeflerin tespiti ve sağlanması için uygulanan yöntem temel olarak aşağıda sıralanan bir dizi faaliyeti gerektirmektedir.

(1) Öncelikle devletin varoluş nedenine uygun olarak ulusal çıkar ve ulusal hedefler tespit edilmelidir.

(2) Müteakiben ulusal hedeflere ulaşmak, korumak veya devam ettirmek için gerekli ulusal politika belirlenmelidir.

[5] Yılmaz, a.g.e., (2008), 8.

(3) Daha sonra ulusal politikanın üst düzeydeki uygulama ilke ve yöntemlerini ortaya koyan ulusal strateji ortaya konmalı ve bu strateji hükümet düzeyinde topyekûn stratejiye dönüştürülmelidir.

(4) Topyekûn strateji ise genel uygulama yöntemlerini, ara hedefleri ve önceliklerini, güç oluşturma ve kullanma konularını kapsayan askeri, siyasi, ekonomik, istihbarat, eğitim vb. stratejileri içeren ilgili Bakanlıkların, askerlerin ve kurumların seviyesinde genel stratejilere dönüştürülmelidir.

(5) Genel strateji ilgili Bakanlık, Komutanlıklar ve diğer kurumlar tarafından eylem/operasyon/harekât stratejilerine dönüştürülmelidir.

(6) Son aşama ise hedefe ulaşmak veya ulaşılan hedefleri korumak amacıyla yapılan fiili uygulamaları kapsar. Bu uygulamalar çeşitli güç vasıtalarının kullanılmasını gerektiren yöntemler -çeşitli askeri girişimler veya diplomatik faaliyetler, şeklinde olabilir.

Devlet Adamı, Elit Tabaka ve İstihbarat:

Devlet adamı, devletin resmi bürokrasisi içinde yer alan bakanlıklardan silahlı kuvvetlere, istihbarattan kolluk güçlerine, yasama organından (parlamenterler) yargı organı üyelerine, diyanet işleri başkanlığından hapishane müdürüne kadar devletten maaş alan tüm memurlardır. Bu bürokrasi, devlet yönetiminin gerek karar, gerek politika oluşturma ve uygulama sürecinde bir şekilde yer alan kimselerdir. Karar vericiler her düzeyde lider kadroyu temsil etse de, bu mikro yapıya dışarıdan uzmanlığı olan kişilerin de (danışman, uzman, bilirkişi vb.) katılması beklenir. Politika yapıcılardan anlaşılması gereken kısaca şu adreslerdir[6];

- Ulusal seviyede politika yapımı ile ilgili olanlar,
- Askeri planlama ve harekât görevlerinde çalışanlar,
- Kanun uygulayıcıları ve
- Karşı istihbarat faaliyetlerinde bulunanlar.

Bu entelektüel insan gücünün bilişsel olarak beslenmesi bir elit tabaka gerektirir. Elit, ülkenin ulusal çıkarları çerçevesinde iç ve dış politikalarının yürütülmesinde koordineli bir şekilde öne çıkmış; siyasi, ekonomik, güvenlik, savunma, istihbarat, araştırma ve teknoloji yapılanmalarının içinde dağılmış, pozisyon değiştirebilen, çok yüzlü ve operatif, entelektüel ve akıllı insanlar topluluğudur. Elit kesim, siyasiler ile birlikte hem ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasında öncü rol oynar hem de ülkenin dış politikasının yürütülmesinde tüm sektörlerin ülke çıkarları çerçevesinde uyumlu çalışarak, diğer ülkeler üzerinde bir etki mekanizması oluşturulması işlevi görürler. John Maynard Keynes; “Kendilerini entelektüel çalışmalardan muaf tutan pratik insanlar genellikle ölmüş bir ekonominin esiridir” demişti.

Amerikan diplomasisinin idaresini, ordunun organizasyonunu ve önceliklerini, istihbarat servisinin operasyonlarını denetleyen Kongre komisyonları yürütme organında kısmen engeller yaratmış olsa da geniş bir uzman kadrosu, bilgiye erişim ve yurtdışındaki çıkarlar ağı açık bir şekilde siyasi-askeri gücün elindedir. Bu, izlenecek siyasi tercihe göre güçlü bir deneyim, gerçekler ve ikna kombinasyonunu

[6] Lorne Teitelbaum, The Impact of the Information Revolution on Policymkers’ Use Of Intelligence Analysis, Rand Corporation, (Arlington VA, 2005), 15.

herhangi bir noktada destekleyebilen elit ve çok yüzlü bir topluluk yaratmaktadır[7]. Bu yapının çimentosu ABD istihbarat toplumudur. İstihbarat kullanıcıları başta ülke liderleri ve danışmanları olmak üzere politika yapıcı daire ve teşkiller ile teknik istihbarat ile ilgili analiz unsurlarıdır. İstihbarat toplumu istihbaratı üretir, diğerleri istihbarat ürünlerini kullanır. İstihbarat teşkillerinin üç temel dinamiği aynıdır; müşteri kimdir, ne istemektedir, ne zaman istemektedir. ABD'de istihbaratı üreten 16 resmi istihbarat teşkilatında 200.000'den fazla kişi çalışmaktadır[8]. ABD'de 1.250 hükümet kuruluşu ve 1931 özel şirket, 10.000 kadar tesiste güvenlik odaklı programlar üzerinde çalışmaktadır. Bugün ABD'de 854.000 kişi çok gizli güvenlik kleransına sahip olup, bunların 265.000'i özel şirket çalışanlarıdır. Bu rakamlara ülkenin gizlilik dereceli araştırma ve teknoloji merkezleri ile diğer ülke içi ve dışında faaliyet gösteren ve örtülü gündemi olan güvenlik yapılanmaları eklendiğinde 4 milyon kişi bir rakama ulaşılır ki bu da ABD'nin aslında tam bir güvenlik devleti olduğunu gösterir. Gerçek resim ise şudur; ülke içi ve dışında bir sınıf gizlilik koruması altında savunma sözleşmeleri yaparak, demokrasi adına örtülü operasyonlar düzenlemektedir. Hükümetin kendi işlerini sözleşmeci şirketlere yaptırmak için oluşturduğu süreç bu mekanizmanın can damarıdır. Amerikan eliti güç paylaşımı Tablo 3'de görülmektedir.

	En Etkin 50 İçinde		Tüm Etkin Kurumlar	
	Sayı	%	Sayı	%
İş Dünyası	32	64	100	47.8
Hayırsever Kuruluşları	6	12	47	22.5
Vakıflar	4	8	50	23.9
Politika-Planlama	8	16	12	5.7
Toplam	50	100	209	99.9

Tablo 3: Amerikan Eliti Güç Paylaşımı[9]

Devlet adamı sadece günlük olaylarla, sorunlarla uğraşmaz, ileride ortaya çıkabilecek gelişmeleri, sorunları tahmin ederek çeşitli olasılıklara göre çözüm önerileri de hazırlar. Uluslararası politikada bilgilerin sınırlı olması, bilgiye ulaşmanın ve bu arada geçen zamanın maliyeti ile bunları yaparken gizliliğin korunmaya çalışılması gibi hususlar karar alma sürecinde objektif rasyonelliğin sağlanmasının önündeki engeller olarak ortaya çıkmaktadır[10]. Karar vericilerin tüm alternatifleri dikkate alarak, rasyonellik içinde en tatmin edici alternatifi seçmesi gerekmektedir[11]. Stratejik) istihbarat, güvenlik politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında yakın veya muhtemel önemi bulunan, yabancı ulusların veya bölgelerin bir ya da birden fazla yönü ile ilgili sürekli ve yeterli istihbarat teminidir. Politikacıları ve karar alıcıları, his ve kanaatleri ile hareket yerine, kanıt ve analize dayanan bir düşünce ve çalışma tarzına ancak istihbarat itebilir. Ulusal politikanın oluşturulmasında istihbarat ile

[7] Zbigniew Brzezinski: Tercih, Çev. Cem Küçük, İnkılâp Kitapevi, (İstanbul, 2004), 17.
[8] ABD istihbaratı ile ilgili geniş bilgi için; Sait Yılmaz, ABD İstihbaratı (1947-2014), Kripto Yayınları, (Ankara, 2014).
[9] Gwen Moore, Sarah Sobieraj, J. Allen Whitt, Olga Mayorova Daniel Beaulieu: Elite Interlocks in Three U.S. Sectors, Non-Profit, Corporate, and Government, Social Science Qurterly, Volume 83, Number 3, September 2002, Table 3, 737.
[10] Faruk Sönmezoğlu, Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi, (İkinci Baskı), Filiz Kitabevi, (İstanbul, 1995), 169.
[11] Raymond F. Hopkins & Richard W. Mansbach, Structure and Process in International Politics, Harper and Row, (New York, 1973), 156.

siyasal yapının ilişkisi, daha geniş bir çerçeveden bakıldığında bilgi-eylem ilişkisi kadar önemli bir faktör yoktur.

İktidarların başlıca görevi, ulusal güvenlik çerçevesinde; devletin hayati ve diğer çıkarlarının korunması ve kollanmasıdır[12]. Ulusal güvenlik sistemi güvenlik ortamının izlenmesinden çıkarların ve fırsatların tespitine, gerekli istihbaratın üretilmesinden durumun değerlendirilmesine, uygun politikaların ve vasıtaların seçiminden kriz yönetimi içerisinde uygun politikaların uygulamasına kadar gerekli fonksiyonları sağlayacak süreç ve unsurları bünyesine entegre etmiş olmalıdır. İstihbaratçının işi ülkenin çıkarları doğrultusunda hazırlanmış politikaların ihtiyacı olan istihbaratı üretmek ve işlevleri yerine getirmektir. İstihbarat ürünü siyasilere uygulayabilecekleri politika seçenekleri kadar değişmez ulusal çıkarlar konusunda farkındalık da sağlamalı ama onları önyargıya götürmemelidir. Burada asıl sorun ulusal çıkarların nasıl belirleneceğidir.

Ulusal güvenliğin sağlanması ve ulusal hedeflere ulaşılması için uygun seçeneklerin tespiti, yeni ulusal güvenlik politikasının belirlenmesi hazırlık ve takip bakımından aşağıdaki hususlara sahip özel bir sisteme ve sürece bağlı olmayı gerekli kılar;

- Geniş bir bilgi birikimi (Temel İstihbarat),

- Güncel ve kullanılabilir istihbarat akışı (Cari istihbarat),

- Uzman ve tecrübeli bir değerlendirme grubu tarafından yapılacak analizler (İstihbarat Analizi),

- Devletin ulusal gücünün çeşitli boyutundaki birimlerin işbirliği, katkısı ve koordinasyonu (İstihbarat ve güvenlik fonksiyonlu kurumların işbirliği),

- Gizlilik ve ivedilik (Koruyucu güvenlik),

- Siyasi grupların gerçekçi olmayan veya özel çıkar amaçlı etkisine maruz kalınmaması (İstihbarat Analizi).

İstihbarat, genel olarak haber toplama şeklinde algılanmaktadır. Ancak istihbarat biliminin temel fonksiyonları; *istihbarat üretimi, propaganda ve psikolojik savaş, örtülü faaliyetler ve operasyonlar ile koruyucu güvenlik* olmak üzere dört ana kategoride toplanmaktadır. Uluslararası ilişkilerin yürütülmesinde aktörler tarafından başvurulan savaşa varmayan örtülü seçeneklere başvurulması, gizli hareket etme, sürekli ve doğru istihbarat (üretimi) ihtiyacı, seçilen yöntemlerin propaganda vasıtaları ile desteklenme gereği istihbarat fonksiyonlarının uluslararası politikadaki rolü konusunda temel çerçeveyi oluşturmaktadır.

ABD Başkanı'nın 01 Eylül 2001 günü sabah brifingini sunan Michael Morell'e göre;

ABD gerçekte yanlış istihbarat üretmek için mükemmel çalışan bir istihbarat sistemine sahiptir. Toplanan bilgilerin doğruluğu kontrol edilmediğinden hatalı analizlere götürmektedir. Örneğin terörle mücadelede askeri istihbarat toplayan DIA'ya gelen bilgilerin pek çoğu kendini önemli göstermek isteyen ajanların verdiği bilgiler başta olmak üzere farklı nedenlerle fabrikasyondur[13]. Toplanan istihbaratın doğruluğunun teyit edilmesi gereği bütün istihbarat teşkilatlarının genellikle unuttuğu bir eksikliktir. CIA, stratejik analiz ve ikaz işlerinde iyidir ama işin taktik cephesinde zayıftır. CIA'nın başta İngilizler olmak üzere yabancı istihbarat servislerine

[12] Milli Güvenlik Genel Sekreterliği: Devlet'in Kavram ve Kapsamı, (Ankara, 1994), 33.
[13] Michael Morell: The Great War of Our Time, Twelve Hachette Book Group, (New York, 2015), 96

bağımlılığı, analizcilerin önyargıları ve kurumsal endişeleri de diğer hassas taraflarıdır. Diğer ülkeler ile istihbarat işbirliği daha çok kişisel ilişkiler üzerinden yürümektedir. Bush, gerekmedikçe istihbarat brifinglerini tek başına alırken, Obama kendi yakın ekibi olmadan brifing almak istememiştir[14]. ABD bir milli güvenlik devletidir ve bugün tarihinin en yoğun güvenlik sorunları ile karşı karşıya iken bunların hepsinin temelinde istihbarat sorunları vardır.

Resim 1 & 2 : 11 Eylül 2001 ve George Bush

Açıklama: 11 Eylül 2001 sabahı saat 09.10'da Başkan Bush bir ilkokulda keçilerle ilgili bir okul şarkısı dinlerken kulağına Ticaret Merkezi'ne bir uçağın çarptığının söylendiği an (Resim 1). 11 Eylül 2001 gecesi Bush, "Ulusa Sesleniş" konuşmasını yaparken Beyaz Saray Durum Odası'nda CIA Direktörü George Tenet ve FBI Başkanı Robert Muller onu dinliyorlar (Resim 2).

Devlet Adamı ve Kriz Yönetimi

Atatürk, pozitivist bir lider olarak akılcılığa dayanan, bilimsel bakış açısına sahipti. Onun devlet adamı özellikleri; öngörü, mantık, meşruiyet ve aksiyon adamı olmak şeklinde sıralanabilir. Meşruiyet anlayışının temelinde her zaman kanunlara uygunluk içinde hareket etmek vardı. Yöneticilik, işleri doğru yapmaktır. Liderlik ise, doğru işleri yapmaktır. Devlet adamlarının bilmesi gereken ilk temel prensip budur. Devlet adamı olarak durum odasında verdiğiniz ve vermediğiniz kararların iyi ya da kötü sonuçları var. Örneğin konu Ortadoğu olunca hangi kararı verirseniz verin sonuçları kötü olacaktır. Birçok kendini bu işe adamış, zeki, profesyonel insan müdahale yöntemi bulmaya çalışır ama sorunu ülke işgal ederek çözmeye çalışma hatasına düşülmüştür. Politikacılar ve bilim adamları dünyayı genellikle içgüdüleri ve kökleri bazı filozofların büyük fikirlerine dayanan varsayımlarına göre izlerler. Gazeteciler ve akademisyenler genellikle politikacıları hor görür. Hâlbuki politikacıların bilgi kaynakları ve yöntemleri onlar da yoktur. Bu yüzden oldukça farklı bir düşünce yapısı ve ruhla olaylara yaklaşırlar. Clinton, aktif bir siyasetçi iken Saddam negatif bir kişiliğe sahipti. Franklin Roosevelt'in hipertansiyon hastalığı 1945 yılında onu ülkeyi yönetemeyecek hale getirmişti. Adolf Hitler, sağlık sorunları nedeni ile davranışlarında dengesizdi. Henry Kissinger, aşırı alkol kullanan Richard Nixon'a "benim sarhoş arkadaşım" diye hitap ederdi. Saddam, kendini Selahattin Eyyubi gibi Haçlı seferlerini durdurma misyonu ile bağlı görürken, Bush'un da kutsal bir savaşta olma ihtirası vardı. Bush, ailesine çok yakındı ve 1991'de babasının yapamadığını başarmak için Saddam'ı hedef seçmişti. Bush'un bazı devletleri "serseri" diye algılaması savaş açması için gerekli bir neden oluşturmuştu. Bill Clinton için ABD,

[14] Morell, ibid, (2015), 317.

dünya ülkesinin kontrolünde, teknolojiye dayanan ve her şeyin birbiri ile bağlantılı olduğu karmaşık bir yerdi. Liderlerin bireysel özellikleri Tablo 4'de görülmektedir.

Kişilik	**Sağlık & Zihin Durumu**	**Ego & İhtiras**	**Siyasi Geçmiş & Kişisel Tecrübe**	**Algı & Gerçekçilik**
Aktif/Pasif	Hastalıklar	Aşırı Ego	Aile Hayatı	Dünya Anlayışı
Yenilikçi/Reaksiyoner	Psikolojik Sorunlar	Kutsal Misyon	Eğitim	Algılama Yeteneği
Pozitif/Negatif	Alkol Kullanımı	Büyük Planlar	Tarihe Bakışı	Gerçekçi & Ütopyacı
Kavgacı/ Eleştiriye Açık	Mantık Hataları	Bencillik	Vefa Duygusu	Akıl & Din

Tablo 4: Liderlerin Bireysel Özellikleri

Pek çok Amerikalı tarihçi ve siyaset bilimci George Bush'un Amerikan tarihinin en kötü başkanı olduğunu düşünürken, gelen gideni aratmaya devam etti. Bir devlet adamının başarısızlığının altında genellikle krizleri iyi yönetememesi yatar, bunun da temel nedeni hatalı kararları kadar, olayların onun kontrolünün dışına çıkmasında yatar. Başarı, liderin kişisel özelliklerinin bulunulan ortama adapte olması kadar, etrafında uygun vasıta ve kişilerin bulunmasını gerektirir. Örneğin eski ABD başkanlarından James Buchanan, kucağında köleliliğin kaldırılması ile ilgili sorunları bulmuş ama bunu idare edecek vasıfları gösterememişti. Bazen devlet adamının kendi inisiyatifi ile yarattığı bir kriz yanlış istikametlere gider. Örneğin Woodrow Wilson'un 1917-1921 yılları arasında izlediği "tarafsızlık" politikası sadece ülkenin savaşa girmesine değil, sosyal hayatın dönüşmesine de yol açtı[15]. Telgraf, telefon ve demir yolları kamulaştırıldı ve halktan yüksek vergi toplandı. Enflasyon iki rakamlı seviyeye ulaştı. George Bush da 11 Eylül 2001 saldırılarından sorumlu değildi ama Afganistan ve Irak'a gönderdiği ordular hem istenen sonucu alamadı hem de ekonomide büyük bütçe açığına neden oldu.

Bir ülkenin ulusal kabiliyetleri geliştikçe liderleri genellikle ülke çıkarlarını daha geniş bir şekilde tanımlamaya başlar; sadece sınırlarının güvenliği değil daha ötesine de ulaşmaya odaklanır. Bu kapsamda; dışarıdaki pazarlara girmeye çalışır, ülke dışındaki hammaddeleri ve ulaştırma rotalarını kullanmak ister, uzaktaki vatandaşlarını korumak için tedbir alır, dini veya ideolojik inançlarını yayar ve kendi bölgesinde ve dünyada kendi düşündüğünün doğru olduğunu kabul eder. Bunun karşılığında etrafındaki ülkeler artık kendi sınırlarının, uluslararası kurumların ve itibarının tehlikede olduğunu hissetmeye başlar. Gelişme, genişleme isteğini cesaretlendirir, güvensizlik yaratır ve daha fazla güç isteği doğurur. Geçmişte İngiltere, Fransa, Almanya, Japonya, ABD ve Rusya bu yolu izlediler; dışarıya doğru genişleme, yeni istekler ve emperyalizm. Çıkarların çatışması nadiren barışçı yollarla çözülür. Büyük güçler, yükselen güçler daha büyük bir tehdit olmadan onları yok etmek ya da parçalamak ister. Savaştan kaçınanlar ise çıkarlarını barışçı yollardan birleştirecek yollar ararlar. Eski ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'a göre; dış politika stratejisinin başarısı aptalca işler yapmamak değil, krizlerden kaçınmakla ilgilidir. Bugün Obama dönemine yakıştırılan "geriden idare etmek (leading from behind)" ilkesinin uzmanı aslında Başkan Eisenhower idi[16]. ABD Eski Savunma Bakanlarından Bob Gates, Pentagon'a Ulusal Güvenlik Konseyi'ne askeri seçenekler konusunda çok fazla bilgi vermemelerini çünkü anlamayacaklarını, onun yerine

[15] Robert W. Merry, 5 Worst U.S. Presidents of All Time, National Interest, (November 5, 2014).
[16] Lawrence J. Korb, Obama's Strategic Restraint: Doing "Smart Stuff", National Interest, (August 25, 2014).

Susan Power ile müdahaleye karar vereceklerini söylüyordu. Hagel, bu prensibe dikkat etmeyince sızıntılar sele dönüştü[17].

Resim 3 ve 4: Fransa'da IŞID Saldırısı ve François Holland

Açıklama: 12 Kasım 2015 günü 129 kişinin öldüğü Paris'teki Saldırının hemen sonrasında Fransa-Almanya Avrupa Kupası maçını seyretmek üzere statta olan Fransa Cumhurbaşkanı Holland'ın kulağına bir görevli olayı ilk defa söylediği an (Resim 3) ve Holland, olay sonrası Kriz Yönetim Merkezi'nde bilgi alıyor (Resim 4).

Cumhuriyetçi ya da demokrat bütün Amerikan liderleri Amerikan uluslararasıcılığı ya da tek taraflılığı arasında çeşitli derecelerde sıralanmıştır. Baba Bush dış politika da "çoktaraflılık", oğul Bush ise "tektaraflılık" tarafında idi. Bill Clinton "küreselleşme" kavramını tabu haline getirmiş, yardımcısı Gore ise "küresel ısınma"ya takmıştı. Amerikan başkanları arasında diğer bir dış politika yaklaşımı "Amerikan istisnacılığı" idi. George Washington'dan beri bütün Amerikan başkanlarının milliyetçiliği kendine göre bir ayarda Amerikan istisnacılığına inanmıştı. Bush bunu aşırı ölçüde kullanmıştı; Amerika yeterli güce sahipti ve herkes için kendi kurallarını dayatacaktı. Amerikan politikasına yön veren diğer üçüncü bir eğilim manişeyizm anlayışının sonucu olan dünyayı jeopolitik olarak "iyi" ve "şeytan" olarak ayırmaktı. Reagan, Sovyetleri "şeytan imparatorluğu" olarak tanımlamıştı. Bush'un terörle savaş politikası aslında şeytanla savaşı tarif ediyordu ve bu mantıkla tüm ülkelere şu önermeyi yapıyordu; "ya bizimlesiniz ya da değil". Richard Nixon'un Watergate skandalı ve Arap petrol ambargosu mirası ile uğraşan Gerald Ford, üç yıl sonunda seçimi kazanamamıştı. Onu takip eden Jimmy Carter, durumu daha da kötüden kötü yapmış, işsizlik ve enflasyon yüksek oranda bir sefalet getirmişti. Carter'ın kötü mirasını alan Ronald Reagan, 1984'de yeniden seçilmeyi başardı. Bill Clinton'da iki dönem seçilmeyi başardı. Bush'un mirası şu şekilde özetlenebilirdi[18]; %8'den fazla işsizlik, 5 trilyon dolar yeni borç, 16 trilyon dolar bütçe açığı, galonu yaklaşık 4 dolar olan petrol, ortalama aile gelirinde önemli düşüş ve iki savaşa birden bulaşmış olmak.

Obama'nın Bush döneminin kötü mirasını temizlemesi için dört sene yeterli değildi. 1940'ların ileri görüşlü devlet adamlığını çağrıştıran bir şekilde[19]; geleneksel ittifakları güçlendirerek, yükselen güçleri entegre ederek, bölgesel örgütleri geliştirerek, küresel kurumları yenileyerek ve evrensel değerleri muhafaza ederek ABD için "yeni bir küresel mimari" inşa etmeyi öngörüyordu. Bu strateji zorunluluklar yanında hileleri de barındırıyordu. Obama Doktrini, "pragmatik uluslararasıcı" bir

[17] Richard L. Russel, Please Come Back, Bob Gates, Defense News, (March 24, 2014).
[18] Victor Davis Hanson, A Message for Obama: Let Bush Be, National Review, (September 13, 2012).
[19] Stewart M. Patrick, The Tricky 'New American Moment', International Institutions and Global Governance Program, (September 8, 2010).

yaklaşımla artan şekilde uluslararası örgütleri kullanmayı, Amerikan değerleri ve dış politika başarıları için daha fazla tevazu duygusunu ve askeri güçten ziyade dış yardıma dayanmayı öngörüyordu[20]. Obama son günlerinde şöyle demişti; "Tek bir doktrin takip etmiyorum, çünkü dünya tek bir tek doktrin ile idare edilmeyecek kadar karışık." Bush; içgüdülerine göre ve hızlı karar verebilen bir başkan iken, Obama her detayı bol bol sorgulayan ve yavaş karar veren bir liderdi. İkisinin de kendine göre avantajları ve dezavantajları vardı. George Bush bir kumarbazı ama blöf yapmıyordu, yaptığı sert şeyler için hatırlanacaktır. Obama da bir kumarbazdı ama yapmadığı şeyler için hatırlanacaktır. Obama, dış müdahale konusunda son derece dikkatli ve hesaplı idi ama kararlarını alırken dış politika danışmanlarını küçümsüyordu. Kararları üzerinde çok fazla düşündü, çok temkinli davrandı ama kararını verdiğinde ise geri dönüşü yoktu.

Resim 5 & 6: Obama ve Ekibi

Açıklama: Obama, haftalık Karar Odası toplantısında (Resim) ve Obama'ya en yakın isimler; (soldan sağa) Samantha Power, John Kerry ve Susan Rice (Resim 6).

Obama'nın Dışişleri Bakanı Hilllary Clinton'a göre ise; dış politika stratejisinin başarısı aptalca işler yapmamak değil, krizlerden kaçınmakla ilgiliydi. Libya'da müdahaleyi isteyen Hillary Clinton idi, Obama her zamanki gibi şüpheci idi ama onay verdi. Çünkü ekibi ve müttefikleri böyle istiyordu ve temel istihbarat Kaddafi'nin Bingazi'de katliam yapacağı idi. Obama dönemine yakıştırılan "geriden idare etmek (leading from behind)" ilkesinin uzmanı aslında Başkan Eisenhower idi[21]. Obama'nın çelişkilerinden en önemlisi askeri müdahale, para ve liderlik gibi konularda fazla açılmamak konusunda oldukça hassas olmasıydı. Ortadoğu savaşının kazanılamayacağını gördüğü için savaşa girilmesini engelledi. Sorunlu birçok konuyu bir kutuda muhafaza edip, başka konularla uğraşmayı seçti. Samantha Power ile ilişkisi önemli idi; Obama gerçekçi, Samantha Power ise liberal müdahaleci idi. Onu sürekli yanında tutmasının sebebi daha fazla eylem için sürekli bir arguman sunması idi. Dışişleri bakanı Kerry de gerilimden uzak durmaya niyetli biri olduğundan uyum sağladılar. "Pentagon dışında kimseden askeri eylem teklifi duymak istemiyorum" diyordu. Herkesin kendi sınırlarında kalmasını istiyordu. Obama, Kerry'nin fikirlerinden çok onu görev adamı olarak takdir ediyordu. Onu dış politika teorisyeni ya da dünya organizasyonu teorisi kaynağı olarak görmüyordu. Obama, Hobbes iyimserliğine, Niebuhr'un trajik gerçeklik anlayışına sahipti; kötülük var ama dünyayı değiştiremem, kötülüğü yok edemem diye düşünüyordu. Havalı entelektüel, kendine güvenme tavrı içindeki Obama, halk ile duygusal bir bağ kurmada terörizm tehdidini

[20] Kim R. Holmes, Henry R. Nau, Helle Dale, The Obama Doctrine: Hindering American Foreign Policy, (November 29, 2010).
[21] Korb, ibid, (August 25, 2014).

kullandı. ABD başkanlık tarihindeki en büyük terörist avcısı oldu. Birçok teröristin öldürülmesine olanak sağlayan bolca güç formu kullandı.

Politikacılar ya da devlet adamları sık sık yalan söyler. Yalan bir aldatma biçimidir ama her aldatma yalan değildir. Aldatmanın iki türü daha vardır; gizleme ve çarpıtma. Örneğin bir politikacı ekonomik değerlerin sadece olumlu taraflarını vurgulayan, olumsuz yanlarını görmezden gelen bir hikâye anlatıyorsa gizleme vardır. Çarpıtma ise bir kimsenin belirli olguları kendi avantajına olacak şekilde bir araya getirerek bir hikâye anlatmasıdır. Gizleme ve çarpıtma genellikle meşru görülür ama yalan kabul edilemez bir davranıştır. Liderler, dış politika hakkında her zaman yalan söylemezler. Zaman zaman doğru olmadığını bildikleri şeyleri söyler ya da kasten ima ederler. En tehlikeli yalanlar, liderlerin kendi vatandaşlarına söyledikleri yalanlardır. ABD Devlet Başkanlarından Franklin D. Roosevelt 1941 yılında İkinci Dünya Savaşı'na girmelerine neden olan deniz olayı hakkında, Lyndon B. Johnson 1964'te Vietnam Savaşı için Kongre desteği almak üzere Tonkin Körfezi'nde yaşanan olaylar hakkında, George Bush 2003'de Irak Savaşı öncesi bu ülkede nükleer silah bulunduğu hakkında kamuoylarına yalan söylemişti. Politik yalanların yedi çeşidi vardır[22];

- Devletlerarası yalanlar; lider stratejik avantaj sağlamak için diğer ülkeleri hedefler. Örneğin, başka bir devleti kışkırtmaktan kaçınmak için niyetini gizlemek veya uluslararası anlaşmalar yapılırken söylenen pazarlıkla ilgili yalanlar bu kategoriye girer.

- Korku tellallığı; bir liderin kendi halkına tam anlamıyla takdir edemeyeceği bir tehdit hakkında yalan söylemesidir.

- Stratejik kılıflar; başarısız politikaları gizlemek için liderin diğer devletlere veya kendi halkına söylediği yalanlardır.

- Milliyetçi efsane yaratma; liderin yaptıklarını meşru kılmak için kendi halkına veya bazen diğer devletlere ülkelerinin geçmişi hakkında yalan söylemesidir. Bunu ülke dayanışmasını artırmak için de yapabilirler.

-Liberal yalanlar; lider kendi liberal olmayan politikasını örtmek için idealist bir retorik hikâye kullanır. Örneğin demokrasi ve özgürlükleri korumak için Libya'ya saldırıldığı yalanı.

- Sosyal emperyalizm; lider ülkenin genel refahı için değil toplumun dar bir kesiminin (sosyal, etnik veya dini grup) çıkarlarını geliştirmek amacıyla bir hikâye kullanarak kamuoyunun dikkatini yönlendirir.

- Adi kılıflar; liderin kişisel amaçlarına hizmet eden gafları ve başarısız politikaları hakkında yalan söylediğinde görülür.

Bir devletin ulusal güvenlik çıkarlarının zorunlu kıldığı haller de kuvvete başvurmaktan çekinmeyeceğini inandırıcı biçimde ortaya koyması (caydırıcılık) çoğu zaman etkili olur. Savunma gücünün barış zamanında en etkili biçimde kullanılması için diplomasi ile silahlı kuvvetlerin çok yakın bir uyum ve işbirliği içinde olmaları gereklidir. Askeri gücün dış politikada etkin bir unsur olabilmesi büyük ölçüde silahlı kuvvetlerin etkinliğine bağlıdır. Ancak, dış politika veya güvenlik politikasından anlaşılması gereken ise genelde savaşa varmayan yöntemlerle sonuç almayı gerektiren bir yaklaşımdır. Bu durumda, devletler arası açık veya gizli savaşlar söz

[22] John J. Mearsheimer, Liderler Neden Yalan Söyler? Küre Yayınları, Terc.:N. Özberk, (İstanbul, 2011), 29-33.

konusudur. Denenmemiş hiçbir taktik yoktur ve tüm devletler ahlak kuralları çerçevesinde davrandıklarını söyleseler de, hepsi Machiavelli'nin Prince (Prens) adlı kitabında yazdığı gibi; sonuçta kurtarılacak olan devletse, belden aşağı her türlü vuruş mubahtır.

Devlet Adamı ve Büyük Stratejiler:

İkinci Dünya Savaşı esnasında ABD'nin temel stratejisi, Sovyetlerin Almanları zayıf düşürmesini beklemek ve ondan sonra Fransa'ya girip, zayıflayan Almanları yenmek olmuştu. Roosevelt, gerçek stratejiyi açıklayamayacağı için, bunun yerine Amerikan ideallerinden, "dört özgürlük" ve Birleşmiş Milletler'den bahsediyordu. ABD, Soğuk Sovyetler Birliği'ne yönelik güvenlik stratejisini iki şey üzerine oturtmuştu; (1) Coğrafyayı kullanmak; Sovyetler kuşatılabilir, ABD kuşatılamazdı. Bu savunma alanında çevreleme (containment) stratejisinin temeli oldu. (2) Güç; Sovyetler karaya sıkışmış bir güçtü, ABD ise küresel bir deniz gücü. Bu da ABD'nin denizi gücüne dayalı deniz aşırı varlık bulundurma ve takviye (hızlı reaksiyon güçleri) stratejisinin temel varsayımı idi. Sonuçta, Batı deniz ticareti ile ayakta kalırken, Sovyetler sosyalizmin verimsizliği ve coğrafyanın olumsuzluğu yüzünden parçalandı. ABD'nin Soğuk Savaşı idare etmek için liderlik ettiği NATO, IMF gibi kuruluşlar da Sovyetleri kuşatmak ve Batının refahı için kurulmuştu. Amerikan stratejisi, II. Dünya Savaşı'ndan beri sabittir; önce bölgesel güçlerin birbiri ile rekabet ve güç dengelemesini beklemek, bu olmazsa mümkün olduğu kadar az riskle ve en küçük kuvvetle müdahale etmek[23]. Bu yüzden, sürekli bölge içi düşmanlıklar beslenir ve büyük gücün masrafları en aza indirilir. Stratejinin gereklerini anlamayanlar ya da yerine getirmeyenler cezalandırılır, en sonunda egemenliklerini kaybederler. ABD, Irak ve İran'ın birbirini yıpratacağı uzun bir savaş istedi ve İran'ı yenerse ödül olarak Irak'ın Kuveyt'i işgaline itiraz etmeyeceğine ikna etti[24]. ABD, aslında Saddam'ın savaşı kazanacağına ve ödül isteyeceğine ihtimal vermemişti. Bush, Saddam'ı uyarırken bile bunda bir baş sallama, göz kırpma vardı. Soğuk Savaş'ın 'çevreleme' stratejisinden sonra ABD 'dolaylı angajman' stratejisini geliştirdi[25]. 1989-2008 arasında Amerikan dış politikası gereği askerler 'doğrudan ve erken' kullanım stratejisi ile Panama'dan Somali, Afganistan ve Irak'a kadar pek çok görev aldılar. Bugün IŞİD'a karşı oluşturulan strateji de arkasında gene kendisinin ve bölgesel ortaklarının olduğu terör örgütleri ile yeni bir stratejik güvenlik ortamına geçiş ve şekil verme çabasıdır. İstihbarat operasyonları savaş dekorunun hazırlanması, medya ise kamuoyu algısının yönetilmesi içindir[26].

Dünya, 25 yıldır Sovyetler Birliği'nin çöküşünün sonuçları ile uğraşıyor ve ne Batı eski Sovyet coğrafyasına kendini uyarlayabildi ne de Ruslar dünyanın geri kalanı ile ilişkilerini bir düzene koyabildi[27]. Rusya ise eski imparatorluğunun yeni bir versiyonunu, eski Sovyet topraklarında yeni bir kontrol sistemi kurmak istiyor. Tarih boyunca Rusya hep böyle yapmıştı ve bölge coğrafyası bu şansı vermektedir. Avrasya'nın merkezinde olan Rusya böylece kendine stratejik derinlik sağlamakta,

---

[23] Friedman George, The Virtue of Subtlety: A U.S. Strategy Against the Islamic State, Geopolitics Weekly, (September 9, 2014).

[24] George Friedman, America's Secret War Inside the Hidden Worldwide Struggle Between America and Its Enemies, Anchor, (2005), 35.

[25] George Friedman, From Estonia to Azerbaijan: American Strategy After Ukraine, Geopolitical Weekly, (March 25, 2014).

[26] Julie Levesque, The History of ISIS Beheadings: Part of the "Training Manual" of US Sponsored Syria "Pro-Democracy" Terrorists, Global Research, (Sep 19, 2014).

[27] Lilia Shetshova, Change or Decay: Russia's Dilemma and the West's Response, Carnegie Endowment for International Peace, (Washington, DC., 2011).

stratejisini çevresindeki düşmanlarına rağmen güvenle uygulamaktadır. Rusya'ya bu stratejik güvenliği sağlayan doğal bariyerler Karpat Dağları (Ukrayna ve Moldova boyunca), Kafkasya Dağları ile Orta Asya'nın uzağında Tian Şan Dağlarıdır. Tek stratejik boşluk Kuzey Avrupa Düzlüğü'dür; bu yüzden tarihte Baltıklar, Polonya ve hatta kimi Almanya topraklarında hak iddia edegelmiştir. Bir imparatorluk yaratmak için iki zorunluluk vardır; insan ve ekonomi. Bu kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Rusya etnik olarak Rus olmayan pek çok halkı bünyesine katmıştır. Bu coğrafi genişlik aynı zamanda nüfusun alt yapı sorunları çözülemediğinden zayıf bir ekonomi yaratmış ama bu durum Rusya'yı asla büyük bir güç olma gayretinden alıkoymamıştır. Rusya, her zaman ekonomik yönü ile değil güçlü askeri ve güvenlik yapısı ile kendini ortaya koymuştur. En az bir nesil daha Rusya bugünkü gücünü devam ettirebilir ama sonra ülke bölgesel bir imparatorluğa dönüşecektir. 2024'e kadar Putin başta kaldığı sürece Rusya'nın iç meselelerine çok fazla eğilmeyecek, komşularını tehdit etmeye devam edecektir. ABD eski savunma bakanı Bob Gates'e göre; "Putin, Rusya'nın geleceğinin değil geçmişinin, kaybedilmiş bir imparatorluğun, kayıp zaferlerin ve gücün adamıdır[28]." Bir Rus askeri atasözü; "Çeliğe vurursan dur, yumuşak bir hedefe vurursan devam et" der. Putin de bunu yapmaktadır. Obama; Ukrayna'yı ABD'nin temel çıkarları içinde görmüyordu ama Putin için temel çıkardı. ABD, bu yüzden önce Ukrayna'ya müdahale yerine silahlandırma yolunu seçti ama sonra bu tırmandırma savaşını kazanamayacağını gördü. Rusya, Batının cevap verme kapasitesini test etti ve Türkiye dâhil, her ülkeye yapmaya devam ediyor. Putin, astlarının kendisine çelişkili tavsiyeler vermesiyle uğraşmak zorunda değil. Kararlarını ufak bir grupla birlikte alıyor. Rus kamuoyu fikrine de çok endişeyle yaklaşmıyor. Suriye müdahalesi her gün devlet televizyonunda övülürken, birden çekilme kararına halk şaşırdı. Burada Putin zamanlama ve sürpriz konusunda taktiksel başarısı söz konusudur.

Annesi Amerikalı olan Churchill, Londra'ya 20'li yaşların başında gelmişti. Amerika'ya olan sevgisi yanında zamanla İngiltere'yi alt etmesi nedeni ile hep kıskançlık besledi. İkinci Dünya Savaşı sırasında onun belirlediği İngiliz stratejisi "beklemek" üzerine kurulmuştu; sonunda Almanların zayıflayacağını ve ABD'nin savaşa gireceğini biliyordu. Savaş sonrasında Amerikalılara olan minnettarlığını ifade etmekle birlikte, özel konuşmalarında "ABD'nin İngiltere'nin derisini ve etini yüzdüğünü" söylüyordu. 1955'te İngiliz Parlamentosu'nda yaptığı son konuşmasında iki şey tavsiye etmişti; "insan" güçtür ve Amerikalılardan asla ayrılmayın[29]. İngiltere halen bu tavsiyeyi izlemektedir. Churchill; "Politikacılar gelecek seçimleri düşünür, devlet adamı ise gelecek nesli" demişti. İngilizlere göre; Amerika'nın doğu sahilindeki akademik-politikacı-medya kompleksi ve onların okulları doğru nesli yetiştirecek gerçek bir vizyon ve istek oluşturamadılar. Fransa, Charles De Gaulle döneminden beri dünyadaki zayıflayan konumundan endişe duymaktadır. Soğuk Savaş döneminde artan Amerikan gücünü, ulusal çıkarlarına özellikle Ortadoğu bölgesindeki kritik ekonomik ve stratejik çıkarlarına tehdit olarak görüyordu. Fransa, Amerikan gücünün artmasını önlemeyi bir ulusal strateji haline getirmişti. Buna açıkça karşı koyamayacağı için Fransa çıkarlarının yararlanacağı bir ittifak yaratmak üzere Birleşmiş Avrupa fikrini ortaya attı. Ancak, bir yandan Fransa'nın çok dilli, çok kültürlü bir imparatorluğun içine çekilmesinden de korktu. De Gaule'in stratejisi iki katmanlı idi; Avrupa, Amerika karşısında eşit bir güç oluşturacak ve Fransa, psikolojik olarak altında olan Almanya'nın işbirliğiyle Avrupa'yı kontrol edecekti. Coğrafi bir bölge

[28] Robert M. Gates, Duty: Memoirs of a Secretary at War, Alfred A. Knopf, (New York, 2014), 532.
[29] Boris Johnson, The Churchill Factor: How One Man Made History, Hodder & Stoughton, 2014, 215.

olarak Avrupa ise, daha dar anlamda AB, kaçınılmaz olarak düşüş süreci içindedir. Sosyal istikrar, ekonomik güç ve yenilik yapma kabiliyeti hala kuvvetlidir ve etkisi özellikle hemen yakınındaki komşuları üzerinde oldukça fazladır. Ancak, diğer bölgeler ile kıyaslandığında, Asya kıtasına yakın kısmı yavaş yavaş etkisini ve konumunu kaybetmektedir. Avrupalılar küreselleşen dünyada böyle bir durumla başa çıkmak için kültürel olarak hazır değiller. 1940'lara kadar dünyanın hep tepesinde olma imtiyazına sahip olan Avrupalılar dünya ve kendileri hakkında stratejik düşünme bakımından tembel kaldılar.

Sonuç:

Devletler ebedi değildir; oluşumun, değişimin ve de zamanın geçişindeki tarihi olaylara yenik düşerler. Döngüsel tarih içinde idealin, ideal olmayan dönüşmesi kaçınılmaz bir süreçtir. İspanyol ve Osmanlı İmparatorlukları'nın çok hızlı büyümeleri, sınırlarını çok genişletmeleri ve sonuçta imparatorluğun tuğlaları arasına 'harç' koymaya imkân bulamamaları nedeniyle çöküşe geçtikleri söylenebilir. Ortak bağların olmaması ya da zamanla unutulması çürüme yapmakta, başlangıçtaki erdemlerini kaybetmektedir. 'İlerleme ruhu' kısa ömürlüdür ve sonsuz çaba gerektirir, bununla beraber 'yozlaşma kaynakları' kalıcı ve sayısız olduğu için gerileme ve çöküş kaçınılmazdır. Öte yandan, devletler bir bütün olarak yönetilmediklerinde, uluslararası ya da bölgesel düzen çözülmeye başlar. Haritaların bazı yerlerinde hukuksuzluk işareti olan boşluklar egemen olur. Bir devletin çöküşü topraklarının terörizm, silah tedariki ya da komşularına karşı saldırganlık üssüne dönüştürebilir[30]. Tarihte de kendilerini "büyük" diye niteleyen devletlerin parlak görüntülerinin arkasında iyi tahkim edilmedikleri görüldü. Geçtiğimiz otuz yılda devlete ve bürokrasiye karşı takınılan tavır egemenliğin çok yönlü erozyonuna neden oldu. Şimdi yeni bir çağın başındayız ve Batının üstünlüğü sona ererken, gelecek konusunda tahminler yapılıyor. Egemenlik dağıldıkça dünyayı yönetme fikri de dünün hayali haline geliyor. Yapmamız gereken güçlü bir ulus-devleti yapısı içinde ulusal gücü geliştirmek, geleceğin tehdit ve fırsatlarına hazır olmak. Devletin güç ve kaynakları ulusal çıkarlar doğrultusunda kullanılırken iyi düşünülmüş, hazırlıklı, tüm aktör, süreç ve vasıtaları entegre eden bir kriz yönetim sistemine ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun için kriz yönetimi savaşa varmayan yöntemleri ve güç kullanım vasıtalarını kademeli olarak uygulamaya hazır olmalıdır. Birkaç yüz bilim adamı, uzman ve mühendis ile sensörler, bilgisayarlar, tam isabetli güdümlü füzeler vb. savaş sistemleri yaparak, bunları satarak büyük siyasi güç kazanabiliriz. Bütün bunlar yapılırken, bu kurgunun eksiksiz çalışmasını sağlayacak elit bir kadro ile nitelikli devlet adamlarına ihtiyaç var.

[30] Henry Kissinger, World Order, Penguin Books, (2015), 161.

Kaynakça

Brzezinski, Zbigniew, Tercih, Çev. Cem Küçük, İnkılâp Kitapevi, (İstanbul, 2004).

Friedman, George, America's Secret War Inside the Hidden Worldwide Struggle Between America and Its Enemies, Anchor, (2005).

Friedman George, The Virtue of Subtlety: A U.S. Strategy Against the Islamic State, Geopolitics Weekly, (September 9, 2014).

Friedman, George, From Estonia to Azerbaijan: American Strategy After Ukraine, Geopolitical Weekly, (March 25, 2014).

Gates, Robert M. Duty: Memoirs of a Secretary at War, Alfred A. Knopf, (New York, 2014).

Hanson, Victor Davis, A Message for Obama: Let Bush Be, National Review, (September 13, 2012).

Holmes, Kim R., Henry R. Nau, Helle Dale, The Obama Doctrine: Hindering American Foreign Policy, (November 29, 2010).

Hopkins , Raymond F. & Richard W. Mansbach, Structure and Process in International Politics, Harper and Row, (New York, 1973).

Johnson, Boris, The Churchill Factor: How One Man Made History, Hodder & Stoughton, 2014.

Kissinger, Henry, World Order, Penguin Books, (2015).

Korb, Lawrence J. Obama's Strategic Restraint: Doing "Smart Stuff", National Interest, (August 25, 2014).

Levesque, Julie, The History of ISIS Beheadings: Part of the "Training Manual" of US Sponsored Syria "Pro-Democracy" Terrorists, Global Research, (Sep 19, 2014).

Milli Güvenlik Genel Sekreterliği: Devlet'in Kavram ve Kapsamı, (Ankara, 1994).

Merry, Robert W. 5 Worst U.S. Presidents of All Time, National Interest, (November 5, 2014).

Moore, Gwen, Sarah Sobieraj, J. Allen Whitt, Olga Mayorova Daniel Beaulieu: Elite Interlocks in Three U.S. Sectors, Non-Profit, Corporate, and Government, Social Science Qurterly, Volume 83, Number 3, September 2002, Table 3.

Patrick, Stewart M. The Tricky 'New American Moment', International Institutions and Global Governance Program, (September 8, 2010).

Mearsheimer, John J. Liderler Neden Yalan Söyler? Küre Yayınları, Terc.:N. Özberk, (İstanbul, 2011).

Morell, Michael, The Great War of Our Time, Twelve Hachette Book Group, (New York, 2015).

Russel, Richard L. Please Come Back, Bob Gates, Defense News, (March 24, 2014).

Shetshova, Lilia, Change or Decay: Russia's Dilemma and the West's Response, Carnegie Endowment for International Peace, (Washington, DC., 2011).

Sönmezoğlu, Faruk, Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi, (İkinci Baskı), Filiz Kitabevi, (İstanbul, 1995).

Teitelbaum, Lorne, The Impact of the Information Revolution on Policymkers' Use Of Intelligence Analysis, Rand Corporation, (Arlington VA, 2005).

Yılmaz, Sait, Crisis Management and Power Use, NATO Terörle Mücadele Merkezi Kriz Yönetimi Kursu Programı Konferans Notları, Ankara, 2008.

Yılmaz, Sait, Crisis Management in NATO, NATO School, CM Course Lecture, Oberammergau-Germany, 2011.

Yılmaz, Sait, ABD İstihbaratı (1947-2014), Kripto Yayınları, (Ankara, 2014).

Yılmaz, Sait, Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek, Kaynak Yayınları, (İstanbul, 2017).